

การประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของ ผู้สำเร็จการศึกษา

นุชนาฏ สุทธิ* ปร.ด. (การพยาบาล)

พรศิริ พิพัฒน์พานิช** ปร.ด. (การพยาบาล)

บทคัดย่อ :

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ประชากรคือ ผู้สำเร็จการศึกษหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 82 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายและค่าดัชนีจัดลำดับความสำคัญแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ผลการวิจัย พบว่า 5 อันดับแรกที่มีความต้องการจำเป็นในการปรับปรุงแก้ไขเร่งด่วนที่สุด ได้แก่ 1) สวัสดิการหอพัก ช่วงฝึกปฏิบัติเวรบำ-ดึก 2) สวัสดิการด้านการดูแลรักษาพยาบาล 3) ความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ที่จัดสอนในหลักสูตร 4) สถานที่ฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก และ 5) เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และ หุ่นจำลองสำหรับการฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก ผลการศึกษานี้เสนอแนะให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรับปรุงเกี่ยวกับสวัสดิการหอพักช่วงฝึกปฏิบัติเวรบำ-ดึก การดูแลรักษาพยาบาล สถานที่และอุปกรณ์สำหรับการฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก อีกทั้งควรทบทวนเกี่ยวกับขอบเขตและการจัดเรียงรายวิชาในหลักสูตรให้มีความชัดเจนเพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาในหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพที่คาดหวังของผู้เรียนมากขึ้น

คำสำคัญ : หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล การประเมินความต้องการจำเป็น การจัดการศึกษา การรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา

*Corresponding author, อาจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล,
E-mail: nuchanad.jea@mahidol.edu

**อาจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

วันที่รับบทความ 29 พฤศจิกายน 2564 วันที่แก้ไขบทความ 26 กุมภาพันธ์ 2565 วันที่รับบทความ 4 มีนาคม 2565

Educational Needs Assessment and Prioritization of Certificate Program for Practical Nursing (care for older people) as Perceived by Graduate Practical Nurses

Nuchanad Sutti Ph.D. (Nursing)*

*Pornsiri Phipatanapanit** Ph.D. (Nursing)*

Abstract:

This research aimed to assess and prioritize the educational needs of a certificate program for practical nursing (care of older people). The population in this study consisted of 82 practical nurses who graduated from the Certificate Program for Practical Nursing (Care for Older People) at Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital in the academic year 2018. The data collection questionnaires included the Personal Characteristics Questionnaire and the Educational Needs Assessment Questionnaire. Descriptive statistics and the Modified Priority Need Index (PNI_{modified}) were used to analyze data. The results showed that the top five rankings of educational needs in the Certificate Program for Practical Nursing (Care of Older People) were: 1) dormitory welfare during the day and night shifts, 2) medical welfare, 3) duplication of course content, 4) locations for clinical skill practice, and 5) educational facilities in terms of instruments, materials, and models used for clinical skill practice. This finding suggests that program administrators should improve dormitory welfare during the day and night shifts, medical welfare, location, and facilities for clinical skill practice. Furthermore, program administrators should revise and reorganize course outlines in the curriculum more clearly to avoid duplication of course contents. This finding will help the educational management of the practical nursing program more match the learners' expectations.

Keywords: Certificate program for practical nursing, Needs assessment, Educational management, Perceptions of graduates

**Corresponding author, Lecturer, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University,
E-mail: nuchanad.jea@mahidol.edu*

***Lecturer, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University*

Received November 29, 2021, Revised February 26, 2022, Accepted March 4, 2022

การประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการแพทย์เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น จากข้อมูลของสหประชาชาติ (United Nations) คาดการณ์ว่าปี ค.ศ. 2050 จะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 16¹ สำหรับประเทศไทยคาดการณ์ว่าจะมีประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นจาก 10.78 ล้านคนในปี ค.ศ. 2020 เป็น 15.59 ล้านคนในปี ค.ศ. 2030 ซึ่งในจำนวนนี้จะเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงถึง 153,000 คน² ดังนั้น ปริมาณความต้องการการดูแลด้านสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุจึงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาก ส่งผลให้ต้องมีการเตรียมพร้อมของระบบบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะการเตรียมบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เพียงพอสอดคล้องกับความต้องการการดูแลในกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น แต่ด้วยข้อจำกัดด้านกำลังคนด้านการพยาบาล ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลานี้สั้น ทำให้มีความจำเป็นในการผลิตบุคลากรผู้ช่วยพยาบาลที่มีสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของพยาบาลในการให้บริการสุขภาพประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นด้วย

ผู้ช่วยพยาบาลเป็นหนึ่งในบุคลากรในทีมการพยาบาลที่มีบทบาทช่วยเหลืองานขั้นพื้นฐานในการดูแลผู้ป่วย เช่น การช่วยรับ ย้าย หรือจำหน่าย การช่วยเหลือด้านกิจวัตรประจำวันทั่วไป การช่วยเหลือให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าที่สุขสบาย การวัดสัญญาณชีพ การให้ความรู้ด้านสุขวิทยาส่วนบุคคล การจัดเตรียมดูแลรักษาและทำความสะอาดอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการรักษาพยาบาลให้ปราศจากเชื้อ การจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นระเบียบและปลอดภัย เป็นต้น การมีอัตรากำลังผู้ช่วยพยาบาลที่เพียงพอจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานหรือให้บริการงานพยาบาลขั้นพื้นฐาน³ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีภาวะขาดแคลนอัตราากำลังของพยาบาลวิชาชีพ และมีจำนวนผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยต้องการการดูแลมากขึ้น กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จึงมีนโยบายเร่งผลิตผู้ช่วยพยาบาลที่มีสมรรถนะด้านการดูแลผู้สูงอายุ

เข้าสู่ระบบบริการสุขภาพ องค์การทางด้านการศึกษาพยาบาลซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางด้านสุขภาพจึงตอบสนองนโยบายโดยการพัฒนาหลักสูตรและจัดการศึกษาเพื่อผลิตผู้ช่วยพยาบาลที่มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับโครงสร้างและความต้องการของสังคมที่มีแนวโน้มสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันหนึ่ง ที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้เข้าร่วมโครงการผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะเพื่อตอบโจทย์ภาคการผลิตตามนโยบายการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ในกลุ่มการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อสนองความต้องการของโครงการในการผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุ ด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของประชากรไทยที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้ความต้องการอัตรากำลังผู้ช่วยพยาบาลเพื่อตอบสนองความต้องการการดูแลในกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีจึงได้พัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ที่มุ่งผลิตผู้ช่วยพยาบาลที่มีสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน โดยจัดการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีภายในชั้นเรียนและภาคปฏิบัติที่มีการฝึกทักษะในห้องปฏิบัติการทักษะทางคลินิกและหอผู้ป่วยจำนวนทั้งสิ้น 36 หน่วยกิต ภายใต้กรอบระยะเวลาการศึกษา 1 ปีการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร คือ เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐาน เป็นสมาชิกในทีมการพยาบาล จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อการตรวจวินิจฉัยและการรักษา ให้การช่วยเหลือดูแลทั้งก่อนและหลังการตรวจดูแลและบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม

และเจตคติที่ดีในการช่วยเหลืองานการพยาบาลตอบสนองความต้องการการบริการทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการทั้งในสถานพยาบาล ที่บ้านหรือชุมชนได้ รวมถึงมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้การควบคุมกำกับของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ตามที่สภาการพยาบาลกำหนด

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตร ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) พ.ศ. 2561 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่ เน้นการพัฒนาผู้ช่วยพยาบาล ให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างประชากรในปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปดำเนินการจัดการศึกษาจนครบกระบวนการแล้ว จึงมีความจำเป็นต้องทำการประเมินผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้สำเร็จตามความคาดหวังของหลักสูตรหรือไม่ และประเด็นใดที่ควรนำมาปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร ประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความคาดหวังตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) เป็นเทคนิคหนึ่งซึ่งช่วยประเมินการจัดการศึกษา โดยใช้วิธีการสำรวจความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงเปรียบเทียบกับสภาพที่คาดหวังตามการรับรู้ของบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของหลักสูตร ความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะช่วยสะท้อนปัญหาของการจัดการศึกษาของหลักสูตร ที่ต้องมีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการปรับปรุงตามบริบทของกลุ่มผู้เรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรเพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาของหลักสูตรสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่คาดหวัง^{4,5} ดังนั้นการประเมินความต้องการจำเป็นจึงสามารถนำมาใช้บ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการจัดการศึกษาของหลักสูตรได้ โดยการศึกษาที่น่าหลักการประเมินความต้องการจำเป็น

ในขั้นตอนของการระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) และการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (needs prioritization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในสองลำดับแรกของการประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษามาใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง⁶ อันนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข วางแผนการจัดการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล ช่วยลดช่องว่างของผลลัพธ์ตามสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง โดยนำอันดับของความต้องการจำเป็นที่สำคัญลำดับต้น ๆ มาพัฒนาหลักสูตรและบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามสภาพที่เป็นจริงสอดคล้องกับสภาพที่คาดหวังของผู้เรียนและหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรฯ

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ใช้แนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นของคอลล์แมนและอิงลิช⁴ ร่วมกับแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดองค์ประกอบที่จำเป็นในการจัดการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ของพิศสมัย อรทัย และศรีเวียงแก้ว เต็งเกียรติตระกูล^{6,7} ซึ่งคอลล์แมนและอิงลิชมีแนวคิดว่าการศึกษเป็นกระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยผู้เรียนที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรต้องการสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการจัดการศึกษาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากวิธีการกระบวนการ และการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษา

**การประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร
ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา**

ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องตามสภาพที่คาดหวัง จึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายได้ ดังนั้น การแก้ปัญหาการจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งพัฒนาแก้ไขที่กระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามสภาพที่คาดหวังอย่างแท้จริง^{4,5} ด้วยเหตุนี้การประเมินความต้องการจำเป็นจึงเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาคอส์ฟแมนและอิงลิชได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นคือ กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นตามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง แล้วนำมาวิเคราะห์ จัดเรียงชั่งว่ระหว่างสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันกับสภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้น⁴ โดยมีกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็น 3 ส่วน ที่สำคัญคือ 1) การระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา ช่วยให้สามารถระบุปัญหาที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา แก้ไข 2) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs prioritization) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นนั้นๆ มีการจัดลำดับของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา แก้ไขและปรับปรุง และ 3) การกำหนดแนวทางแก้ไข (need solution) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา แก้ไขและปรับปรุงความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญตามลำดับ⁵ โดยการประเมินความต้องการจำเป็นสามารถนำมาใช้ได้หลายช่วงเวลาของการจัดการศึกษาทั้งก่อนกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลังกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลังการประเมินการสอนและหลังการประเมินหลักสูตร⁶ การศึกษานี้จึงนำหลักการประเมินความต้องการจำเป็นในขั้นตอนของการระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) และการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (needs prioritization) มาใช้ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการจัดการศึกษาของหลักสูตรเพื่อค้นหา ระบุปัญหา และจัดลำดับความสำคัญจำเป็นที่หลักสูตรควรนำมาพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไข เนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) พ.ศ. 2561 เป็นหลักสูตรที่เพิ่งนำมาใช้จัดการศึกษาเป็น

ครั้งแรก ด้วยวิธีการสำรวจความต้องการจำเป็นตามการรับรู้จากผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงและได้รับผลลัพธ์จากการจัดการศึกษาจนครบกระบวนการแล้ว ทำให้สามารถชี้วัดผลของการดำเนินการจัดการศึกษาของหลักสูตรที่ผ่านมาได้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพที่คาดหวังของผู้เรียนในการศึกษาต่อไปมากยิ่งขึ้น

สำหรับตัวบ่งชี้ความต้องการจำเป็นในการศึกษานี้ นำมาจากแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดองค์ประกอบที่จำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของพิศสมัย อรทัย และศรีเวียงแก้ว เติงเกียรติตระกูล^{6,7} ที่พัฒนามาจากแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545⁹ ที่มุ่งเน้นคุณภาพของผลผลิตจากกระบวนการจัดการศึกษาเป็นหลัก โดยตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินการจัดการศึกษาคอบคลุมทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของการจัดการศึกษา ความคุ้มค่าในการจัดการศึกษา ผลต่อเนื่องที่เกิดจากการจัดการศึกษา องค์ประกอบในการจัดการศึกษาทั้งในด้านเนื้อหา ผู้สอน ผู้เรียน สื่อและอุปกรณ์การศึกษา วิธีการเรียนการสอน ผู้บริหาร บุคลากรสนับสนุน งบประมาณ สถานที่และบรรยากาศการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบทั้งหมดมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน^{6,9} ดังนั้นการศึกษานี้จึงนำองค์ประกอบดังกล่าวทั้งหมดมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตร 2) ด้านวิธีการเรียนการสอน 3) ด้านการสอนของอาจารย์ 4) ด้านการวัดและการประเมินผล 5) ด้านการสนับสนุนวิชาการ 6) ด้านการบริหารจัดการ 7) ด้านปัจจัยสนับสนุนการศึกษา 8) ด้านการพัฒนาส่วนบุคคล และ 9) ด้านการบริการ/สิ่งอำนวยความสะดวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประเมินผล (evaluation research) ประชากร คือ ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) โรงเรียนพยาบาลรามธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 85 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด มีผู้ยินดีเข้าร่วมการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 82 คน คิดเป็นร้อยละ 96.47 ของประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พัฒนาขึ้นโดยทีมผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ศาสนา ภูมิฐานะ เกรดเฉลี่ยสะสม สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน สัมพันธภาพกับอาจารย์ในโรงเรียน สัมพันธภาพกับพยาบาลพี่เลี้ยง ความภาคภูมิใจในการเป็นนักเรียน ผู้ช่วยพยาบาล และความภาคภูมิใจในสถาบันที่ศึกษา

2. แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ใช้สำหรับประเมินการรับรู้สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดการศึกษาของหลักสูตร ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบประเมินการจัดการศึกษาของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่มีตัวบ่งชี้หลัก 9 ด้าน ตัวบ่งชี้น้อย 35 ข้อ ของพิศสมัย อรทัย และศรีเวียงแก้ว เต็งเกียรติตระกูล^{6,7,10} แต่เนื่องจากรูปแบบการจัดเรียงการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาลมีความแตกต่างจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยมีการเรียนภาคทฤษฎีในทุกรายวิชานครบจึงทำการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย อีกทั้งการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาลเป็นการศึกษาระยะสั้น จึงทำให้แนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรและการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรการศึกษา มีความแตกต่างจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีการดัดแปลงเพิ่มจำนวนตัวบ่งชี้น้อยเป็น 55 ข้อ ดังนี้ ด้านที่ 1 เนื้อหาหลักสูตร จากเดิมมี 2 ข้อย่อย เพิ่มเป็น 7 ข้อย่อย ด้านที่ 2 วิธีการเรียน

การสอน จากเดิมมี 3 ข้อย่อย เพิ่มเป็น 7 ข้อย่อย ด้านที่ 3 การสอนของอาจารย์ จากเดิมมี 3 ข้อย่อย เพิ่มเป็น 4 ข้อย่อย ด้านที่ 4 การวัดและการประเมินผล จากเดิมมี 3 ข้อย่อย เพิ่มเป็น 5 ข้อย่อย ด้านที่ 5 การสนับสนุนทางวิชาการ มีจำนวน 3 ข้อย่อยเท่าเดิม ด้านที่ 6 การบริหารจัดการ มีจำนวน 3 ข้อย่อยเท่าเดิม ด้านที่ 7 ปัจจัยสนับสนุนการศึกษา จากเดิมมี 8 ข้อย่อย เพิ่มเป็น 12 ข้อย่อย ด้านที่ 8 การพัฒนาส่วนบุคคล จากเดิมมี 6 ข้อย่อย เพิ่มเป็น 7 ข้อย่อย และด้านที่ 9 การบริการ/สิ่งอำนวยความสะดวก จากเดิมมี 4 ข้อย่อย เพิ่มเป็น 7 ข้อย่อย โดยแต่ละข้อย่อยมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบรายคู่ (dual-response format) ให้เลือกตอบตามระดับการรับรู้สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวัง แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ 1-5 คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุดกับสภาพที่เป็นจริง หรือสภาพที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาของหลักสูตร คะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุดกับสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาของหลักสูตร โดยมีเกณฑ์การแปลผลระดับคะแนนของสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาของหลักสูตรเป็น 5 ระดับ คือ คะแนน 1.00-1.50 เท่ากับระดับน้อยที่สุด คะแนน 1.51-2.50 เท่ากับระดับน้อย คะแนน 2.51-3.50 เท่ากับระดับปานกลาง คะแนน 3.51-4.50 เท่ากับระดับมาก และคะแนน 4.51-5.00 เท่ากับระดับมากที่สุด^{6,10}

แบบประเมินนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรจำนวน 3 ท่าน ก่อนนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาลในสถาบันอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรในการศึกษานี้จำนวน 30 ราย นำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ค่าความเที่ยงของแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามสภาพที่เป็นจริง และตามสภาพที่คาดหวัง เท่ากับ .98 และ .97 ตามลำดับ

การประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและได้รับการอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (COA. MURA 2020/1042) ทีมผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอน การเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วม โครงการวิจัยโดยที่ไม่มีผลกระทบใดต่อผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยลงลายมือชื่อในเอกสารยินยอม (consent form) โดยทีมผู้วิจัยมีการจัดเก็บข้อมูลเป็น ความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นรายบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มขึ้นภายหลังจากโครงการ วิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล โดยทีมผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และ วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ทั้งหมดทราบหลังจากสิ้นสุดการปัจฉิมนิเทศผู้สำเร็จ การศึกษา ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้ผู้สำเร็จการศึกษา ที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยนำแบบสอบถามกลับไปลงลายมือชื่อ ในหนังสือยินยอมและตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และนำใส่ซองปิดผนึกส่งคืนกับผู้ช่วยในการเก็บรวบรวม ข้อมูลภายในเวลา 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล และการรับรู้การจัดการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง วิเคราะห์ด้วย

โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การประเมินและจัดลำดับความสำคัญของความ ต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ด้วยการวิเคราะห์ ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) ของสุมิล ว่องวานิชย์⁵ ซึ่งเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้ $PNI_{modified} = (I - D)/D$ โดย I คือการรับรู้สภาพที่เป็นจริง D คือการรับรู้สภาพที่ คาดหวัง โดยข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ มาก หมายถึงมีลำดับ ความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากกว่าและควรให้ ความสำคัญในการนำมาปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา ก่อน ข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ น้อย⁵

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร ประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) จำนวน 82 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 23.44 ปี (SD = 4.07) นับถือ ศาสนาพุทธ (ร้อยละ 95.12) มีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ (ร้อยละ 56.10) รองลงมาคือ ภาคกลาง (ร้อยละ 19.51) ร้อยละ 42.68 มีเกรดเฉลี่ยสะสม 2.50-2.99 รองลงมาคือมีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.00-3.49 (ร้อยละ 36.59) สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน สัมพันธภาพกับอาจารย์ ในโรงเรียน และสัมพันธภาพกับพยาบาลพี่เลี้ยงอยู่ใน ระดับดี-ดีมาก (ร้อยละ 93.90, 93.90, และ 95.12 ตามลำดับ) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) มีความภาคภูมิใจในการเป็นนักเรียนผู้ช่วยพยาบาลและ สถาบันที่ศึกษาในระดับมาก-มากที่สุด ร้อยละ 95.12 และ 98.78 ตามลำดับ

สำหรับการรับรู้องค์ประกอบในการจัดการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแล ผู้สูงอายุ) ในภาพรวม ทั้ง 9 ด้านพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา รับรู้องค์ประกอบ ด้วยคะแนนเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันในระดับ มาก-มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยตามสภาพที่เป็นจริง ระหว่าง 4.30-4.59 คะแนน และค่าเฉลี่ยสภาพที่คาดหวัง ระหว่าง 4.33-4.59 คะแนน เมื่อนำผลการประเมินองค์ประกอบ แต่ละด้านมาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ในการจัดการศึกษาของหลักสูตร พบว่า ความต้องการ จำเป็นที่ควรให้ความสำคัญในการนำไปพัฒนาปรับปรุง หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแล ผู้สูงอายุ) เรียงลำดับตามความเร่งด่วนจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการบริการ/สิ่งอำนวยความสะดวก (PNI_{modified} = .037) ลำดับที่ 2 ด้านการสนับสนุนทาง วิชาการ (PNI_{modified} = .014) และด้านการบริหารจัดการ (PNI_{modified} = .014) ลำดับที่ 3 ด้านปัจจัยสนับสนุนการศึกษา (PNI_{modified} = .013) ลำดับที่ 4 ด้านเนื้อหาหลักสูตร (PNI_{modified} = .007) ลำดับที่ 5 ด้านวิธีการเรียนการสอน (PNI_{modified} = .002) ลำดับที่ 6 ด้านการสอนของอาจารย์ (PNI_{modified} = 0) ลำดับที่ 7 ด้านการวัดและการประเมินผล (PNI_{modified} = -.011) และลำดับที่ 8 ด้านการพัฒนา ส่วนบุคคล (PNI_{modified} = -.020) ดังแสดงในตารางที่ 1

เมื่อพิจารณารายชื่อขององค์ประกอบของความ ต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาของหลักสูตรที่ควร พัฒนาปรับปรุง พบว่าความต้องการจำเป็นด้านการบริการ/ สิ่งอำนวยความสะดวก ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงมากที่สุด ในรายชื่อย่อยสวัสดิการหอพักช่วงฝึกปฏิบัติเวรป่วย-ดึก รองลงมาคือ สวัสดิการด้านการดูแลรักษาพยาบาล และ สิทธิ์ส่วนลดราคาอาหาร ตามลำดับ ความต้องการจำเป็น ด้านการสนับสนุนทางวิชาการที่ควรได้รับการปรับปรุง มากที่สุดคือ การติดต่อขอความช่วยเหลือด้านการเรียน จากบุคลากรสายสนับสนุน รองลงมาคือ การติดต่อขอ ความช่วยเหลือด้านการเรียนจากอาจารย์ และอาจารย์ ให้ความเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำสนับสนุนด้านการเรียน

เพียงพอและเหมาะสม ตามลำดับ ความต้องการจำเป็น ด้านการบริหารจัดการที่ควรทำการปรับปรุงมากที่สุด คือ ประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการของหลักสูตร รองลงมา คือ การแจ้งข้อมูลข่าวสารภายในหลักสูตร ความต้องการ จำเป็นด้านปัจจัยสนับสนุนการศึกษาที่ควรทำการปรับปรุง มากที่สุดคือ สถานที่ฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก รองลงมา คือ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และทุนจำลองทางการแพทย์ ในการเรียนฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก และกิจกรรมเสริม ของหลักสูตร ตามลำดับ ความต้องการจำเป็นด้านเนื้อหา หลักสูตรที่ควรทำการปรับปรุงมากที่สุดคือ เนื้อหาที่จัดสอน ในหลักสูตรไม่ควรมีความซ้ำซ้อน รองลงมาคือ รายวิชา ทฤษฎีที่จัดสอนในหลักสูตรควรนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน ได้จริง และเนื้อหาวิชาที่จัดสอนควรจัดให้มีความสอดคล้อง กับความต้องการ ตามลำดับ ความต้องการจำเป็นด้าน วิธีการเรียนการสอนที่ควรทำการปรับปรุงมากที่สุดคือ วิธีการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับ เนื้อหา ยืดหยุ่น และทันสมัย รองลงมาคือ วิธีการเรียน การสอนที่จัดให้มีการลงมือปฏิบัติจริง และวิธีการเรียน การสอนที่จัดให้มีประสบการณ์การดูงานนอกห้องเรียน ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ส่วนความต้องการจำเป็นด้านการสอนของอาจารย์ ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันระหว่างสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวัง (PNI_{modified} = 0) แต่เมื่อพิจารณา ในรายชื่อย่อยพบว่ายังมีความต้องการจำเป็นด้านการสอน ของอาจารย์ที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข คือ วิธีการสอน ของอาจารย์ทำให้รายวิชาต่าง ๆ ที่จัดสอนในหลักสูตร มี ความน่าสนใจ ในขณะที่ความต้องการจำเป็นด้านการวัด และการประเมินผล และด้านการพัฒนาส่วนบุคคล มี ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) น้อยกว่าศูนย์ เนื่องจากแต่ละข้อย่อยมีคะแนนเฉลี่ยของ สภาพที่เป็นจริงเท่ากับหรือสูงกว่าสภาพที่คาดหวัง ที่อาจ ไม่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุง ดังแสดงในตารางที่ 1

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมทุกองค์ประกอบเป็น รายชื่อ พบว่าความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการปรับปรุง

**การประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร
ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา**

แก้ไขแรงดันที่ 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) สวัสดิการ
ห้องพักช่วงฝึกปฏิบัติเวรป่วย-ดึก 2) สวัสดิการด้าน
การดูแลรักษาพยาบาล 3) ความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา
ที่จัดสอนในหลักสูตร 4) สถานที่ฝึกปฏิบัติทักษะทาง
คลินิก และ 5) เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และหุ่นจำลอง
สำหรับการฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงและ
สภาพที่คาดหวังของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) และ
ลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ)
(N = 82)

การจัดการศึกษาของหลักสูตร	คะแนนเฉลี่ย สภาพที่เป็นจริง (D)		คะแนนเฉลี่ย สภาพที่คาดหวัง (I)		PNI _{modified}	ลำดับ
	Mean	SD	Mean	SD		
ด้านการบริการ/สิ่งอำนวยความสะดวก	4.32	.65	4.48	.61	0.037	1
- สวัสดิการห้องพักช่วงฝึกปฏิบัติเวรป่วย - ดึก	3.85	1.12	4.39	.75	0.140	1
- สวัสดิการด้านการดูแลรักษาพยาบาล	4.17	.99	4.45	.79	0.067	2
- สิทธิ์ส่วนลดราคาอาหาร	4.28	.93	4.44	.74	0.037	3
ด้านการสนับสนุนทางวิชาการ	4.36	.59	4.42	.60	0.014	2
- การติดต่อ/ขอความช่วยเหลือด้านการเรียน	4.18	.77	4.29	.71	0.026	1
จากบุคลากรสนับสนุน						
- การติดต่อ/ขอความช่วยเหลือด้านการเรียน	4.44	.69	4.49	.65	0.010	2
จากอาจารย์						
- อาจารย์ให้เวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำและ	4.45	.67	4.48	.67	0.006	3
สนับสนุนด้านการเรียน						
ด้านการบริหารจัดการ	4.39	.56	4.45	.56	0.014	2
- ระบบการบริหารจัดการของหลักสูตรมีประสิทธิภาพ	4.38	.64	4.53	.64	0.034	1
- การแจ้งข้อมูลข่าวสารภายในหลักสูตร	4.38	.64	4.41	.61	0.008	2
ด้านปัจจัยสนับสนุนการศึกษา	4.47	.49	4.53	.50	0.013	3
- สถานที่ฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก	4.30	.84	4.54	.76	0.054	1
- เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และหุ่นจำลองทางการแพทย์	4.34	.77	4.55	.69	0.048	2
ในการเรียนฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก						
- กิจกรรมเสริมของหลักสูตร	4.37	.73	4.49	.61	0.028	3
ด้านเนื้อหาหลักสูตร	4.30	.49	4.33	.54	0.007	4
- เนื้อหาวิชาที่จัดสอนในหลักสูตรไม่มีความซ้ำซ้อน	3.85	.79	4.07	.68	0.057	1
- รายวิชาทฤษฎีที่จัดสอนในหลักสูตรสามารถ	4.48	.63	4.59	.63	0.025	2
นำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง						
- เนื้อหาวิชาที่จัดสอนมีความสอดคล้องกับ	4.20	.68	4.26	.70	0.014	3
ความต้องการ						

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) และลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) (N = 82) (ต่อ)

การจัดการศึกษาของหลักสูตร	คะแนนเฉลี่ย สภาพที่เป็นจริง (D)		คะแนนเฉลี่ย สภาพที่คาดหวัง (I)		PNI _{modified}	ลำดับ
	Mean	SD	Mean	SD		
ด้านวิธีการเรียนการสอน	4.40	.49	4.41	.51	0.002	5
- มีความหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา ยืดหยุ่น และทันสมัย	4.24	.73	4.34	.67	0.023	1
- จัดให้มีการลงมือปฏิบัติจริง	4.51	.63	4.59	.61	0.016	2
- จัดให้มีประสบการณ์การดำเนินงานนอกห้องเรียน	4.44	.67	4.45	.69	0.003	3
ด้านการสอนของอาจารย์	4.59	.43	4.59	.49	0	6
- วิธีการสอนของอาจารย์ทำให้รายวิชาต่างๆ ที่จัดสอนในหลักสูตรน่าสนใจ	4.22	.75	4.38	.64	0.038	1
ด้านการวัดและการประเมินผล	4.57	.47	4.52	.52	-0.011	7
ด้านการพัฒนาส่วนบุคคล	4.47	.53	4.38	.58	-0.020	8

การอภิปรายผล

การศึกษานี้พบว่าผู้สำเร็จการศึกษารับรู้สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดการศึกษาของหลักสูตรทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับมาก-มากที่สุด ด้วยคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในหลายองค์ประกอบทั้งสาระเนื้อหา ผู้สอน วิธีการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียน ปัจจัยสนับสนุน การศึกษา การวัดและประเมินผล การสนับสนุนทางวิชาการ การบริหารจัดการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา โดยทุกส่วนมีความสำคัญและมีผลกระทบซึ่งกันและกันสอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่พบว่าการจัดการศึกษาจะมีองค์ประกอบหลายด้านที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน^{7,10} เป็นไปตามแนวคิดพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542⁹ ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ควรให้ความสำคัญ พัฒนาทุกองค์ประกอบไปพร้อมกัน เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เมื่อนำผลการประเมินองค์ประกอบแต่ละด้านมาจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาของหลักสูตร พบว่าองค์ประกอบที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามความเร่งด่วนจากมากไปน้อย มีทั้งหมด 6 ด้านจาก 9 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร/ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการสนับสนุนทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยสนับสนุนการศึกษา ด้านเนื้อหาหลักสูตร และด้านวิธีการเรียนการสอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ยังมีช่องว่างที่ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงต่อไป เพื่อให้สภาพที่เป็นจริงสอดคล้องกับสภาพที่คาดหวังของผู้เรียนอย่างแท้จริง จากการพิจารณาใน

การประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา

แต่ละตัวชี้วัด พบว่าความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการปรับปรุงเร่งด่วนที่สุด 5 อันดับแรก คือ 1) สวัสดิการหอพักช่วงฝึกปฏิบัติเวรбая-ดึก 2) สวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพพยาบาล 3) ความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาที่จัดสอนในหลักสูตร 4) สถานที่ฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก และ 5) เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และหุ่นจำลองสำหรับการฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก โดยผู้ช่วยพยาบาลที่สำเร็จการศึกษามีความต้องการจำเป็นให้หลักสูตรปรับปรุงเกี่ยวกับสวัสดิการหอพักช่วงฝึกปฏิบัติเวรбая-ดึกและสวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพพยาบาลเป็นสองลำดับแรก อาจเนื่องมาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) เป็นหลักสูตรที่เปิดสอนใหม่และมีความเร่งด่วนในการผลิตผู้ช่วยพยาบาลเพื่อให้ทันกับความต้องการบุคลากรสาธารณสุขในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้การจัดสวัสดิการด้านหอพักให้กับผู้เรียนในหลักสูตรไม่เพียงพอสำหรับทุกคน ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนที่ขึ้นฝึกปฏิบัติเวรбая-ดึกบางคนต้องเดินทางไกลกลับระหว่างที่พักและสถานที่ฝึกปฏิบัติงานในยามวิกาล เกิดเป็นความรู้สึกลำบากและไม่ปลอดภัยในการเดินทาง จึงทำให้สวัสดิการหอพักช่วงฝึกปฏิบัติเวรбая-ดึกเป็นประเด็นที่ต้องการจำเป็นให้หลักสูตรปรับปรุงมากที่สุด

ส่วนความต้องการจำเป็นอันดับสองที่ผู้สำเร็จการศึกษาต้องการให้หลักสูตรปรับปรุง คือสวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพพยาบาล ซึ่งอธิบายได้ว่าการจัดการศึกษาของหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) เป็นหลักสูตรที่ได้รับทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพพยาบาล ทำให้ผู้เรียนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเมื่อเกิดความเจ็บป่วยขึ้นเอง นอกจากนี้ด้วยรายวิชาและรูปแบบการเรียนของหลักสูตรเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานทำให้ผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยเป็นส่วนใหญ่ซึ่งอาจมีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุหรือได้รับบาดเจ็บ

ขณะขึ้นฝึกปฏิบัติงาน สวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพพยาบาลจึงเป็นความต้องการจำเป็นในลำดับต้น ๆ ของผู้เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ที่ผู้บริหารหลักสูตรควรตระหนักถึง เนื่องจากความปลอดภัยเป็นหนึ่งในความต้องการพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคล¹¹ การมีสวัสดิการการดูแลสุขภาพพยาบาลจะช่วยสร้างแรงจูงใจลดความกังวลของผู้เรียนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดระหว่างการเรียนในภาคปฏิบัติ ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขึ้นฝึกปฏิบัติได้¹² แต่อย่างไรก็ตามแม้หลักสูตรจะไม่สามารถจัดสวัสดิการการดูแลสุขภาพพยาบาลให้ได้ แต่หลักสูตรได้พยายามตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยจัดให้มีการฉีดวัคซีนที่จำเป็นก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติและจัดสวัสดิการประกันอุบัติเหตุให้ตลอดช่วงการฝึกปฏิบัติงาน ซึ่งถือเป็นการคำนึงถึงความปลอดภัยที่หลักสูตรสามารถจัดให้กับผู้เรียนได้ ดังนั้นจึงพบว่าการฉีดวัคซีนและสวัสดิการประกันอุบัติเหตุ เป็นความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในลำดับท้าย ๆ ขององค์ประกอบด้านการบริการ/สิ่งอำนวยความสะดวก

นอกจากนั้นด้านเนื้อหาของหลักสูตรเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนของเนื้อหาในแต่ละรายวิชาที่จัดสอน มีความต้องการจำเป็นในการปรับปรุงเป็นลำดับสาม ซึ่งอาจเกิดจากที่ผู้สอนต้องการกล่าวเนื้อหาเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนในรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะของการต่อยอดเนื้อหาจากวิชาหนึ่งสู่วิชาหนึ่ง จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่ามีการสอนเนื้อหาที่ซ้ำซ้อน แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่พบเป็นประโยชน์สำหรับผู้สอนในการเตรียมการสอนเพื่อให้มีขอบเขตเนื้อหาในแต่ละรายวิชาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงยังเป็นประโยชน์ต่อหลักสูตรในการจัดเรียงรายวิชาและขอบเขตของวิชาให้มีความชัดเจนเชื่อมโยงในลักษณะที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน (horizontal articulation) และมีการต่อยอดจากรายวิชาที่ง่ายไปสู่รายวิชาที่ยากโดยการจัดเรียงลำดับเนื้อหาให้ต่อเนื่องจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น (vertical articulation)¹³

ส่วนองค์ประกอบทางด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนเกี่ยวกับสถานที่ฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก และเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์และทุนจำลองสำหรับการฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก มีความต้องการจำเป็นในการปรับปรุงเป็นลำดับที่ 4 และ 5 ตามลำดับ โดยจัดการเรียนการสอนที่ห้องฝึกปฏิบัติทักษะทางการแพทย์ โรงพยาบาล รามาธิบดี วิทยาเขตศาลายา ซึ่งมีอุปกรณ์ และสถานที่พร้อมสำหรับการฝึกปฏิบัติมีระยะทางไกลจากวิทยาเขตพญาไทค่อนข้างมาก อาจทำให้เกิดความไม่สะดวก ใช้เวลานานในการเดินทาง ก่อให้เกิดความเหนื่อยล้า และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดของสถานที่ฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก หลักสูตรจึงอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนด้วยการจัดรถรับส่งเพื่อเดินทางไปฝึกปฏิบัติทางคลินิกที่วิทยาเขตศาลายา ซึ่งเป็นการจัดการของหลักสูตรเพื่อลดผลกระทบของข้อจำกัดในการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่ง จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า การจัดการศึกษาของหลักสูตรในบางประเด็นอาจมีข้อจำกัด ทำให้การจัดการศึกษาของหลักสูตรมีความไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารหลักสูตรอาจหาวิธีการอื่นเพิ่มเติมเพื่อลดความแตกต่างของสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของผู้เรียนในประเด็นที่หลักสูตรมีข้อจำกัดลง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้บริหารควรนำมาพิจารณาและวางแผน รวมถึงสื่อสารให้กับผู้เรียนทราบ เพื่อลดช่องว่างของการรับรู้สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของผู้เรียนให้ใกล้เคียงกับสิ่งที่หลักสูตรสามารถบริหารจัดการได้

นอกจากนี้พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษารับรู้องค์ประกอบด้านการสอนของอาจารย์ตามสภาพที่เป็นจริงสอดคล้องกับสภาพที่คาดหวัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นข้อดีของหลักสูตรที่มีอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญและกระตือรือร้นในการสอนเป็นอย่างดี อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรต้องการได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงความน่าสนใจของ

วิธีการสอนของอาจารย์ในหลักสูตรพบว่ายังมีความต้องการจำเป็นในการปรับปรุงวิธีการสอนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ดังนั้นหลักสูตรจึงอาจสนับสนุนช่องทางวิธีการ รวมถึงสื่อสารข้อมูลในการพัฒนาวิธีการสอนให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้นกับอาจารย์ในหลักสูตร อันจะส่งผลให้องค์ประกอบด้านการสอนของอาจารย์ในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) มีจุดแข็งและสนับสนุนผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรเพิ่มมากขึ้นต่อไป

สำหรับการรับรู้องค์ประกอบด้านการวัดและการประเมินผล และด้านการพัฒนาส่วนบุคคลพบว่ามีความที่เป็นจริงสูงกว่าสภาพที่คาดหวัง อาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาของหลักสูตรมีการจัดตารางและวางแผนเกี่ยวกับการประเมินผลที่มีความชัดเจนและมีมาตรฐานไว้ล่วงหน้า ก่อนเปิดการศึกษา รวมทั้งมีการสื่อสารผ่านทางระบบ e-learning ในทุกรายวิชา ช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนที่ชัดเจน อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนทราบถึงผลการเรียนของตนเองเป็นระยะว่าควรมีการเตรียมตัวปรับปรุงหรือพัฒนาอย่างไรเพื่อให้ผลลัพธ์ของการเรียนตรงตามเป้าหมายของตนเองและหลักสูตร ส่วนองค์ประกอบด้านการพัฒนาส่วนบุคคลซึ่งพบว่ามีความที่เป็นจริงสูงกว่าสภาพที่คาดหวังเช่นกัน อาจเป็นผลมาจากแนวทางในการจัดการศึกษาของหลักสูตรที่มีการผสมผสานรูปแบบการเรียนที่หลากหลายในหนึ่งรายวิชา มีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมภายนอกชั้นเรียน มีการทำกิจกรรมกลุ่มโดยมีอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะเพิ่มเติม จึงช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร การคิดเชิงเหตุผล การเรียนรู้ด้วยตนเอง ความกระตือรือร้นและความสนใจใฝ่เรียนรู้ให้กับผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร อีกทั้งผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีความสามารถในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นได้ตามความมุ่งหวังของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร ผู้ช่วยพยาบาล (การดูแลผู้สูงอายุ) ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถนำผลการประเมินและจัดลำดับความความต้องการจำเป็นไปใช้ประกอบการวางแผนดำเนินการ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความคาดหวังของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2. ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ควรพิจารณาเกี่ยวกับสวัสดิการหอพัก และการรักษาพยาบาลระหว่างการขึ้นฝึกปฏิบัติงานหอผู้ป่วย เพื่อเพิ่มความมั่นใจและลดความกังวลในการขึ้นฝึกภาคปฏิบัติของผู้เรียน

3. ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ควรเร่งจัดการเกี่ยวกับสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์และหุ่นจำลองสำหรับการฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิกให้เพียงพอและสะดวกต่อการฝึกปฏิบัติ หรือในกรณีที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก หลักสูตรควรหาวิธีการทดแทนที่เพิ่มความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

4. ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ควรทำการทบทวนขอบเขตและจัดเรียงรายวิชาในหลักสูตรให้มีความชัดเจนเพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาในหลักสูตรลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ รวมถึงควรทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขความต้องการจำเป็นดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาลอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี

เอกสารอ้างอิง

1. United Nations. World population ageing 2020; 2020 [cited 2021 May 11]. Available from: <https://www.thehinducentre.com/incoming/article33347255.ece>
2. Tanra P, Suphanchaimat R, Rattanathumsakul T, Noree T. Projection of the number of elderly in different health status in thailand in the next ten years 2020-2030. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17:8703-15.
3. Sathira-angura T. Practical nurses: combined nursing workforce. *Journal of Nursing Division*. 2016;43(2):1-6. (in Thai)
4. Kaufman R, English FW. Needs assessment: concepts and application. Englewood Cliffs: Educational Technology; 1981.
5. Wongwanich S. Need assessment research. 3rd ed. Bangkok: Chulalong Univerity; 2015. (in Thai)
6. Orathai P, Tengkiattrakul S. Development of curricular appraisal indicators for bachelor of nursing programmes. *Thai Journal of Nursing Council*. 2012;27(3):29-44. (in Thai)
7. Orathai P, Prapaipanich W. Identifying and prioritizing educational needs for a bachelor of nursing program as perceived by Ramathibodi nurse graduates. *Ramathibodi Nursing Journal*. 2017;23(2):242-56. (in Thai)
8. Sanrattana U. Need assessment for curriculum and instruction development. *Journal of Education Khon Kaen University*. 2016;34(1-2):9-20. (in Thai)
9. Office of the National Education Council. National Education Act B.E.2542 (1999) and amendments (secondary national education act B.E. 2545 (2002)). In: Ministry of Education Kingdom of Thailand. 2011. (in Thai)
10. Orathai P, Tengkiattrakul S. An educational needs assessment for a bachelor of nursing science program as perceived by ramathibodi nursing graduates. *Ramathibodi Nursing Journal*. 2011;17(3):463-77. (in Thai)
11. Maslow AH. Motivation and personality. New York: Harpers and Row; 1970.

12. Saartaeim J, Prugsarporn S, Rodjam C, Ninaroon P. Welfare management that affects motivation of a government agency. Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University. 2019;5(supplement): 116-29. (in Thai)
13. Athinarayanan R, Newell B, Garcia J, Ostanek J, Diao X, Sundararajan R, et al. Learning in context with horizontally & vertically integrated curriculum in a smart learning factory. Procedia Manufacturing. 2019;31:91-6.